

De kleine Mensenrechten voor Dummies

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

BBNC
uitgevers

Amersfoort, 2016

Inhoud

Inleiding	9
Hoofdstuk 1: Wat zijn mensenrechten?	13
Wat zijn mensenrechten?.....	13
Een toelichting.....	14
Twee soorten	15
Gelijkheid	16
Ethiek.....	17
Plichten	19
Geschiedenis	20
Filosofen van nu.....	22
Mensenrechten tussen praktijk en principes	24
Hoofdstuk 2: Dicht bij huis.	25
Wat Nederlanders belangrijk vinden	26
Een vrij land	26
Gemeenten	27
Beroepen met mensenrechtenrisico's	28
Discriminatie	28
Identificatieplicht	29
Etnisch profileren	30
Antisemitisme en nog meer anti.....	30
Zwarte Piet	32
Integratie.....	33
Klachten	33
Het buitenland dicht bij huis.....	34
ABC	35
Hoofdstuk 3: Het recht van de mensenrechten	37
Verklaringen, resoluties en verdragen	38
De stappen	39
De Verenigde Naties	40
De Universele Verklaring	41

De twee VN-verdragen van 1966	41
Verdragen tegen de doodstraf	42
Nog meer verdragen	43
Mensenrechtenraad	44
Toezicht	45
Het ergste misdrijf: genocide	45
Tribunalen	46
Internationaal Strafhof	47
Presidenten voor de internationale rechter	49
Het Europees Hof	50
Misdaden daar, berechting hier	50
Onze grondrechten	51
Artikelen	52
De toekomst	54
ABC	54
Hoofdstuk 4: Vrijheid van meningsuiting en privacy	55
Vrijheid van meningsuiting	55
Beperkingen	57
Vrijheid in het parlement	59
Academische vrijheid	60
Demonstratievrijheid	60
Godsdienstvrijheid	61
Hoofddoek en boerka	63
Privacy	64
De privacy neemt af	65
In de media	66
Vingerafdrukken	67
Computerprivacy	67
ABC	68
Hoofdstuk 5: Man en vrouw, jong en oud	69
Kwetsbare groepen	69
Vrouwen	70
Kinderrechten	72
Kinderarbeid	73
Kindsoldaten	74
Ouders	75
Adoptie	75
Ouderen	76
ABC	77

Hoofdstuk 6: Werk en zorg	79
Gelijke behandeling	79
Uitzonderingen in gelijke behandeling	81
Zorg en mensenrechten	83
Psychiatrie	85
Ouderenzorg en mensenrechten	86
Mensen met een beperking	88
ABC	90
Hoofdstuk 7: Een goed rechtssysteem	91
Soorten recht	91
Politie	92
Gevangenschap	94
Schadeloosstelling	96
Het misdrijf van terrorisme	97
ABC	99
Hoofdstuk 8: Vreemdelingen en vluchtelingen	101
Angst voor vreemdelingen	102
Vreemdelingen in soorten	103
Vluchtelingen	104
Migranten op de Middellandse Zee	105
Mensensmokkel	106
Asielzoekers	107
Asielprocedure	108
Minderjarige asielzoekers	110
1F	110
Ongedocumenteerden	111
Bed, bad en brood	113
Vreemdelingendetentie	113
ABC	114
Hoofdstuk 9: Werken voor de mensenrechten	115
Maatschappelijk verantwoord ondernemen	116
Keurmerk	118
Mensenrechten scores	118
Boycotten of niet?	119
Mensenrechtenverdedigers	121
Jouw inzet voor mensenrechten	122
Mensenrechten in school en opleiding	123
Werken in de mensenrechten	124

Voor wie z'n recht wil halen	124
Werken voor organisaties	125
Fondsenwerving	126
Hoofdstuk 10: Tien opmerkelijke feiten	127
Dagelijkse mensenrechten	127
Mensenrechten bestaan sinds mensenheugenis	129
Mensenrechten zijn universeel	131
Onderscheid maken mag	132
Een internationaal verdrag betekent echt wel iets	134
De beste hulp is een paspoort	135
De doodstraf is op zijn retour	137
Ontkenning is verkeerd, twijfel niet	138
De wereld is steeds beter geworden	139
Een individu maakt alle verschil	141
Bijlage A: Adressen en websites	143
Verder lezen	147
Bijlage B: Klein woordenboek	149
Bijlage C: 99 mensenrechtenkwesties	155
Meningsuiting en discriminatie	155
Godsdienst	156
Seksuele oriëntatie	157
Sollicitatie en werk	157
Vreemdelingen, vluchtelingen en asielzoekers	157
Privacy en briefgeheim	158
Vrouwen	159
Kinderen	159
Gehandicapten	160
Gezondheidszorg	160
Politie, ordehandhaving, rechtspraak en gevangenen	161
Sociaaleconomische rechten en eigendom	162
In het buitenland	162
Bijlage D: Alle mensenrechten	165
Index	173

Inleiding

Waarom hebben we mensenrechten? Stel je eens voor dat je in een land zonder mensenrechten zou leven. Dan bestonden er alleen maar rechten die jouw staat toevallig op dat moment aan zijn burgers zou geven. Een regering vindt misschien dat de vrijheid van meningsuiting helemaal niet vanzelfsprekend is. Dat marteling een goede manier is om de bevolking onder de duim te houden. Dat minderheden niet als gewone mensen behandeld hoeven te worden, of zelfs helemaal niet als mensen.

Waar dat toe kan leiden, zagen we in nazi-Duitsland. Niet voor niets was het meteen na de Tweede Wereldoorlog – met de Holocaust nog vers in het geheugen – dat er internationaal een lijst van mensenrechten werd opgesteld. Dat is de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, in 1948 aangenomen door de Verenigde Naties. Maar met een verklaring ben je er natuurlijk nog niet. Papier is maar papier. Jouw fundamentele rechten moeten ook daadwerkelijk worden beschermd. Daar zijn staten voor, en rechters en de politie. En onafhankelijke organisaties die alarm slaan als het met die bescherming van mensen misgaat.

Mensenrechten zijn niet hetzelfde als de rechten die bijvoorbeeld in een Nederlands wetboek staan. Ze liggen er als het ware ónder. Mensenrechten zijn de meest principiële beginselen, die overal en voor elke situatie gelden. Zoals het verbod op marteling of het recht op je eigen mening. Mensenrechten zijn de grondslag van alles wat de wetten voorschrijven. Of zouden moeten voorschrijven.

Over dit boek

Dit boek is opgebouwd volgens het gebruikelijke profiel van de serie. Met speciale symbolen hebben we belangrijke, interessante en leerzame kwesties aangeduid. Voorkennis hoeft je niet te hebben. Je kunt het boek van a tot z lezen, maar je kunt ook al bladerend je eigen interesses volgen.

De kleine Mensenrechten voor Dummies vertelt je wat mensenrechten zijn. Waarom ze zo belangrijk zijn. Wie ze garandeert en wat er moet gebeuren als het fout gaat. Misschien is het goed om maar meteen te zeggen wat dit boek niet is. Het is geen handleiding voor het internationaal recht. Het is geen uitgebreid overzicht van wat de Verenigde Naties doen of niet doen. Het is geen naslagwerk voor juristen. Wat het wél is? Een boek waarin duidelijk wordt gemaakt hoe mensenrechten elke dag betekenis hebben voor jou en voor alle andere wereldburgers.

Ga maar eens na hoe je met mensenrechten te maken kunt krijgen:

- ✔ Je wordt zomaar gefouilleerd in een uitgaansbuurt.
- ✔ Je zit in een bejaardenhuis en wordt maar eens per zoveel dagen gedoucht.
- ✔ Je zit in een rolstoel en die gaat niet door de deur van het gemeentekantoor.
- ✔ Je wilt een klacht indienen over een politieoptreden.
- ✔ Je draagt een hoofddoek en wordt daarom niet aangenomen.
- ✔ Je krijgt geen medische zorg omdat je illegaal bent.

- ✔ Je vindt vrijheid van meningsuiting prima, maar kwetsen niet.
- ✔ Je plant een vakantie naar een behoorlijk corrupt land.
- ✔ Je hebt geen zin om een vingerafdruk te geven voor je paspoort.
- ✔ Je wilt geen mobieltje dat met kinderarbeid is gemaakt.

Met dat soort zaken heb je van doen in een land als Nederland of België. In andere landen kan het heel wat erger zijn. Ook daarover gaat deze gids. Want 'hier' en 'daar' hebben alles met elkaar te maken. Je leeft in Nederland niet op een eilandje. Als je op reis gaat, in de handel zit of een internationale opleiding doet, krijg je met de rest van de wereld te maken. Als je ook maar een beetje het nieuws volgt, of je stem uitbrengt in verkiezingen, kun je er niet omheen.

Je zult zien dat mensenrechten lang niet altijd pasklare antwoorden geven. Ze zijn niet zoiets als een computerprogramma of een instructie voor modelbouw. Principiële zaken moeten telkens weer vertaald worden naar de werkelijkheid. Vandaar dat er in dit boek vaak een korte uitleg staat van wat je, met de mensenrechten als uitgangspunt, wel en niet kunt verwachten.

Pictogrammen die in dit boek gebruikt worden

We gebruiken in deze kleine *Voor Dummies* vier verschillende symbolen.

Hier staat iets wat je echt moet weten als je wilt begrijpen waar mensenrechten over gaan.

Als je dit leest, gaat je misschien een licht op. Dan snap je wat eerst niet zo duidelijk was.

Wat mensenrechten zijn, kun je aan den lijve ontdekken. Test je inzicht of probeer het uit.

Hier vind je mensenrechtenjargon. Maar jargon dat vaak wordt gebruikt en dus is het nuttig om er iets van te weten.

Hoofdstuk 1

Wat zijn mensenrechten?

.....

In dit hoofdstuk:

- ▶ Mensenrechten spelen overal een rol
 - ▶ Overheden zijn verantwoordelijk
 - ▶ Twee soorten mensenrechten
 - ▶ Zo oud als de beschaving
-

Ie komt geen dag door of het woord mensenrechten valt wel eens. In het nieuws of in een televisiedebat. In een overleg of een speech. Als het goed is, hoor je het woord af en toe ook op je werk, in je opleiding of in het gemeentehuis. Want mensenrechten horen er overal toe te doen. Maar wat zijn dat eigenlijk voor rechten?

Wat zijn mensenrechten?

Mensenrechten zijn rechten die voor iedereen gelden, ongeacht herkomst, geslacht, huidskleur, sociale klasse of enig ander onderscheid.

Mensenrechten zijn er op de eerste plaats om je te beschermen tegen een mogelijke willekeur van de overheid.

Mensenrechten moeten worden gegarandeerd door de overheid. Maar ook bedrijven, instellingen en individuen moeten de mensenrechten respecteren.

Mensenrechten garanderen je vrijheid. Die mag je echter niet gebruiken om anderen te schaden.

Mensenrechten bestaan uit burgerrechten en sociaaleconomische rechten. De burgerrechten staan steviger in internationale verdragen dan de sociaaleconomische rechten.

Er is een tiental mensenrechtenverdragen van de Verenigde Naties. Daarin staan in totaal zo'n negentig verschillende rechten.

Speciale verdragen geven extra bescherming aan onder anderen vrouwen, jongeren, gehandicapten, minderheden, vluchtelingen en migranten.

Een toelichting

Het eerste wat je leert uit deze lijst van kenmerken, is dat het om rechten voor *alle* mensen gaat. Mensen met een ernstige verstandelijke beperking hebben mensenrechten. Pasgeboren kinderen hebben ze. Illegale vreemdelingen hebben ze. En oorlogsmisdadigers hebben ze ook. Wat dat betekent, kun je bijvoorbeeld afleiden uit het belangrijke mensenrecht om niet gemarteld te worden. Dat mag nooit, ook niet bij mensen die misschien wel de meest verschrikkelijke dingen hebben gedaan, of bij terroristen die een bom hebben verstoppt.

De overheid – dat wil zeggen de politieagent, ambtenaar, rechter en militair – moet jou als burger beschermen. Maar wat als juist de overheid je bedreigt? Daar zijn de mensenrechten voor. Het zijn internationale afspraken die elke overheid ertoe verplichten om fundamentele rechten altijd in acht te nemen.